

Jussi Lassila, vanhempi tutkija, Ulkopoliittinen instituutti

KOHTI VUODEN 2021 DUUMANVAALEJA

VENÄJÄN OPPOSITIO TARVITSEE VAHVOJA JOHTAJIA

Kansalaisten tyytymättömyys ei näkynyt Venäjän aluevaaleissa tänä syksynä. Kremlää kannattelee yhä räikeämpi vilppi ja kansalaisten poliittinen apatia.

Venäjällä 11.–13. syyskuuta pidetyt aluevaalit olivat viimeiset ennen ensi vuoden duumanvaaleja. Vaikka kansalaisten ja hallinnon kiinnostus aluevaaleihin on ollut perinteisesti vähäisempää kuin valtakunnallisiin duumanvaaleihin, kahden viime vuoden aikana aluevaaleissa protestiäänestämisen on lisääntynyt ja Kremlin kontrolli oppositios- ta kiristynyt.

Tämän vuoden vaaleja varjostivat niin ikään kansalaisten kasvanut tyytymättömyys, jota hallinnon hapuileva koronakriisin hoito tuskin oli lievittänyt. Heinäkuussa 2020 järjestetty perustuslakia- nestys ei nostanut presidentti Vladimir Putinin kannatusta, vaikka virallisesti 77,92 prosenttia äänesti

lakimuutoksen puolesta. Tulos syntyi ennen näkemättömällä väärentämisellä, joka ei antanut Kremlille luotettavaa tietoa hallinnon todellisesta kannatuksesta.

Sen sijaan vuoden 2018 aluevaaleissa protestiäänillä Habarovskin kuvernööriksi nousseen Sergei Furgalin erottaminen heinäkuussa, ja sitä seuranneet laajat protestit antoivat viitteitä kuplivasta tyytymättömyydestä keskushallintoon. Kansannousu Valko-Venäjällä elokuun alussa muistutti Kremlää puolestaan siitä, mitä seurauksia vaaliväärentämisellä on pidempiaikaiseen tyytymättömyyteen. Aleksei Navalnyin murhayrityksestä seurannut kansainvälinen skandaali oli myös omiaan lisäämään riskejä

hallinnolle ei-toivotuista vaalituloksista.

Riskit eivät kuitenkaan realisoituneet tämänvuotisissa aluevaaleissa. Erityisesti Kremlin ehdokkaiden voitto kaikissa 18 kuvernöörinvaalissa on merkittävää. On selvää, että Kremlin ehdokkaiden tappio neljässä kuvernöörinvaalissa vuonna 2018 sai hallinnon manipuloimaan vaaleja niin, että valtapuolueen ehdokkaiden voitto tapahtui tällä kertaa jo ensimmäisellä kierroksella.

Perustuslakia-äänestyksessä aloitettu useamman päivän äänestysaika oli nyt käytössä kolmipäiväisenä. Useamman päivän äänestysaika ja lisääntyneet äänestyspaikat, joihin lukeutuvat myös autojen

takakontit ja puistojen penkit, tekevät riippumattoman vaalitarkkailun työlääksi. Riippumattomia vaalitarkkailijoita myös poistettiin äänestyspaikoilta aiempaa enemmän uhkaamalla ja jopa väkivalloin.

Vaalitarkkailujärjestö Golos rekisteröi yli 1750 ilmoitusta vaalirikkeistä äänestyksen loputtua eri puolilta Venäjää. Kuvatodisteet äänestyspaikoilta osoittivat oikeiksi pelot siitä, mitä useamman päivän äänestäminen tarkoittaa vaalien rehellisyydelle: uudelleen liimat- tuja, rikkonaisia sinettejä äänestyslippaissa. Ensimmäistä kertaa Venäjän keskusvaalilautakunta vaikeutti myös vaaleja koskevaa tilastointia estämällä tilastojen automaattisen kopioinnin sivustoltaan.

Huomionarvoista on myös Kremlin myötävaikutuksella syntyneiden puolueiden esiinmarssi. Kolme puoluetta – nationalistis-vasemmistolainen *Totuuden puolesta*, ekologisuutta korostava *Vihreä vaihtoehto* ja yrittäjämönteinen *Uudet ihmiset* – saivat ehdokaitaan läpi. Yksikin läpipääsy takaa puolueelle oikeuden ehdokasasetteluun vuoden 2021 duumanvaaleissa ilman allekirjoituksia. Kun huomioidaan aidon opposition vaikeudet saada puolueitaan rekisteröidyksi tai allekirjoituksiaan hyväksytyiksi ehdokasasettelussa, Kremlin suunnitelma uusien puolueiden osalta

vaikuttaa ilmeiseltä. Seuraavissa duumanvaaleissa on todennäköisesti tarjolla kolme uutta valta- puolueen ”spoileria” keräämässä mahdollisia protestiääniä niin nevostoimperiumia nostalgisoivilta kuin ympäristöliikettä tai yrittäjien huolia sympatisoivilta kansalaisilta.

Opposition kolme merkittä- vintä saavutusta tapahtui Tambo- vissa, Tomskissa ja Novosibirskissa. Valtapuolue *Yhtenäinen Venäjä* menetti kaupungeissa aiemman enemmistönsä. Tomskin kau- punkivaltuustossa puolueella oli 25 paikkaa 27:stä, kun nyt paikka- määrä putosi kahdeksaan. Tambo- vissa sillä oli kaikki 18 paikkaa, nyt jäljelle jäi vain yksi.

Venäjän kolmanneksi suurim- massa kaupungissa Novosibirskissa *Yhtenäinen Venäjä* säilyi suurim- pana puolueena, mutta menetti aiemman enemmistöasemansa. Novosibirskissa ja Tomskissa pää- sivät läpi muun muassa Aleksei Navalnyin verkoston paikalliset johtohahmot Sergey Boyko ja Kse- niya Fadeeva. Erityisesti Novosi- birskissa Boykon johtaman *Novo- sibirsk 2020* oppositiokoalition menestys *Yhtenäisen Venäjän* ja kommunistisen puolueen paikal- lista liittoumaa vastaan näyttäy- tyy aidon poliittisen vaihtoehdon menestyksenä protestiäänestämi- sen sijaan.

Navalnyin tukijoiden menestys juuri Novosibirskissa ja Tomskissa on tuskin sattumaa. Molemmissa kaupungeissa Navalnyin verkosto on toiminut aktiivisesti jo pitkään, ja juuri näissä kaupungeissa Naval- nyi vieraili ennen myrkytystään. Menestys osoittaa, että oppositio tarvitsee menestyäkseen organi- saatiota, joka on puolestaan pitkälti riippuvainen kyvykkäistä johtajista. Siksi keskeisen johtajan poistami- nen voi olla loogista autoritäärisille vallanpitäjille, jos he kokevat ase- mansa syystä tai toisesta uhatuksi.

Viimeisen parin vuoden aikana Venäjän kansalaisyhteiskunta on osoittanut uudenlaisen aktivoitu- misen merkkejä. Tulevissa duu- manvaaleissa opposition haasteena on yhä röyhkeämmäksi muuttu- neen vaalivilpin ohella myös kansa- laisten silmiinpistävä passiivisuus.

Kansalaisten apatia antaa hal- linnolle selkeän signaalin vilpin toimivuudesta myös jatkossa, ja vaalit menettävät entisestään mer- kitystään poliittisten muutosten kanavana. On vielä liian aikaista odottaa Venäjän vaaleilta lähtö- laukausta laajemmille muutoksille Valko-Venäjän tapaan. Toisaalta panokset ensi vuoden duumanvaa- leissa ovat kovemmat. Niin toden- näköisesti ovat myös kansalaisten reaktiot hallinnon yhä julkeampaa vääristelyä kohtaan. /